



STADSWANDELING

HIGHLIGHTS NAARDEN



6

KILOMETERS

100

MINUTEN

23

LOCATIES

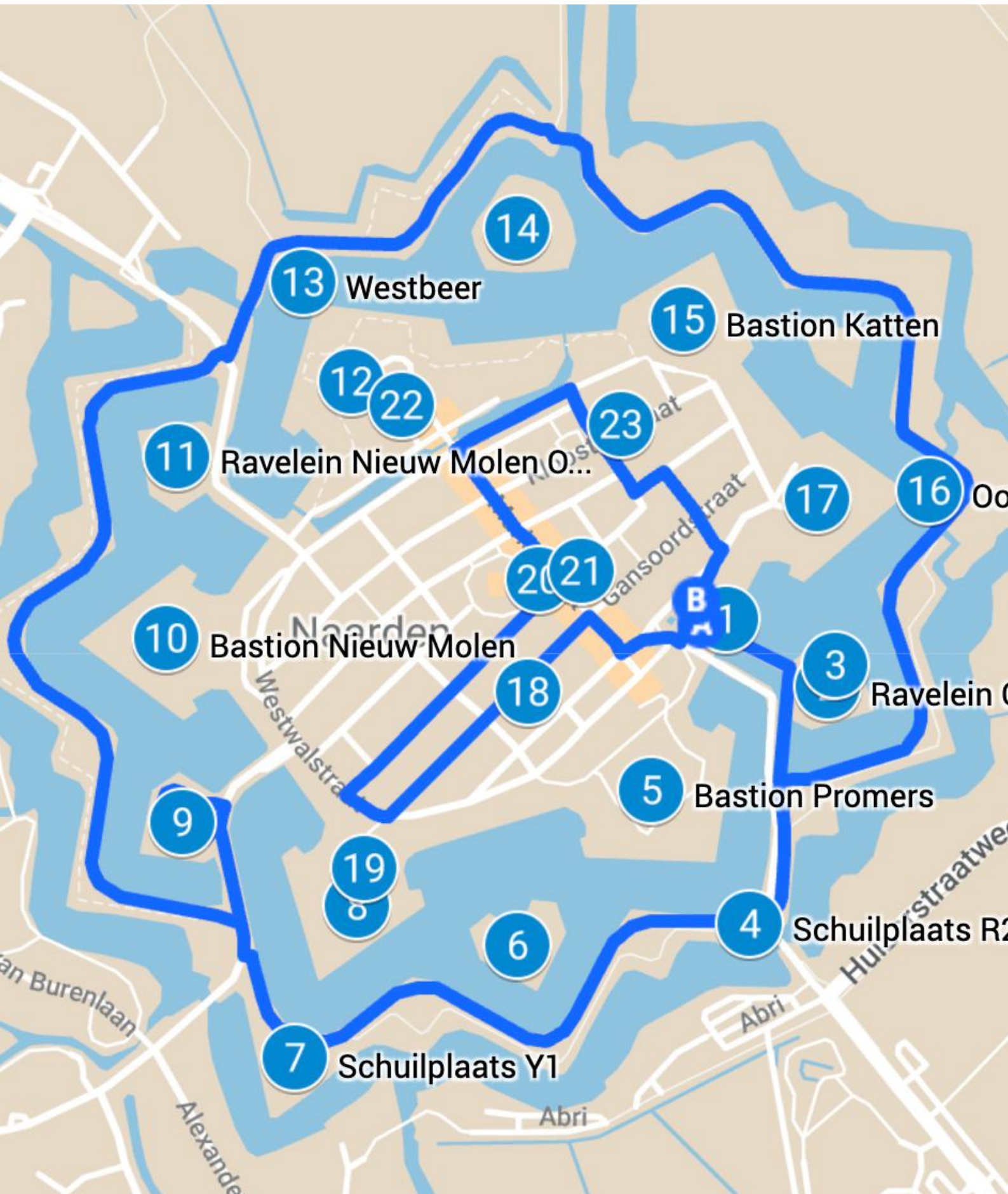
- 1 Utrechtse Poort | Ruijsdaelplein 6
- 2 Ravelein Oranje Promers
- 3 Wachthuizen P & Q
- 4 Schuilplaats R2
- 5 Bastion Promers
- 6 Ravelein Promers Turfpoort
- 7 Schuilplaats Y1
- 8 Bastion Turfpoort
- 9 Ravelein Turfpoort Nieuw Molen
- 10 Bastion Nieuw Molen
- 11 Ravelein Nieuw Molen Oud Molen
- 12 Bastion Oud Molen

- 13 Westbeer
- 14 Ravelein Oud Molen Katten (vestingeiland)
- 15 Bastion Katten
- 16 Oostbeer
- 17 Bastion Oranje
- 18 Weegschaalmuseum | Turfpoortstraat 27
- 19 Het Nederlands Vestingmuseum | Westwalstraat 6
- 20 Grote Kerk | Marktstraat 13
- 21 Oude Stadhuis | Marktstraat 22
- 22 Het Arsenaal | Kooltjesbuurt 1
- 23 Comeniusmuseum | Kloosterstraat 33



STADSWANDELING

HIGHLIGHTS NAARDEN

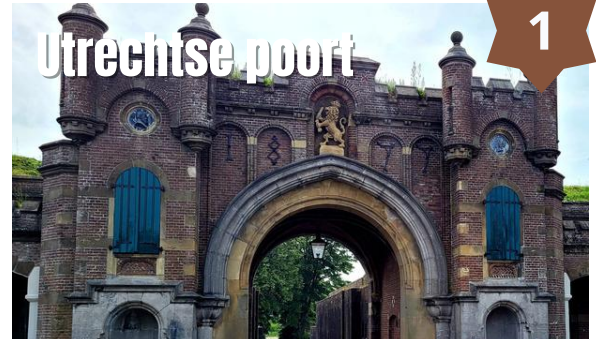


STADSWANDELING



De wandeling door Naarden start bij de Utrechtse Poort aan het Ruijsdaelplein 6 in Naarden. Loop door de Poort heen naar Ravelijn Oranje Promers. Je vindt hier de wachthuizen P & Q.

Naarden heeft een strategische ligging en was vroeger vaak het decor van gevechten, brandstichting, plunderingen en moord. Loop door de vesting om de verhalen van vroeger te beleven. De Utrechtse Poort is een stadspoort uit 1877. Tegen het plafond zijn nog roetsporen te zien van de tram die vroeger onder deze poort doorreed. In de volksmond werd deze tram De Gooische Moordenaar genoemd, wegens de vele ongevallen, die in totaal aan 117 mensen het leven kostten. Van de twee oorspronkelijke toegangspoorten is alleen deze poort bewaard gebleven. In de wachtlokalen aan weerszijden zaten de poortwachters.



Nadat je de brug over de gracht bent overgestoken, loop je als eerste het ravelijn Oranje Promers op. Een ravelijn is een buitenwerk van een vesting. Het is een vijfhoekig of redanvormig versterkt eiland dat zich omgeven door een extra ravelijngracht in de vestinggracht bevindt. Het vooruitgeschoven verdedigingswerk bevindt zich halverwege de bastions, vaak voor een toegangspoort van de vesting. Soms ook voor het gordijn, de muur tussen twee bastions.



3



In deze wachthuizen werd licht geschut opgeslagen dat op het ravelijn geplaatst kon worden in geval van oorlog. Ze beschermen de hoofdwal en bemoeilijken het oversteken van de gracht.



Loop vanaf Ravelijn Oranje Promers rechtdoor het pad verder af, de Korte bedekte weg. Je komt dan langs schuilplaats R2 en ziet er tegenover Bastion Promers. Bedekt wil zeggen dat soldaten hier vroeger konden bewegen zonder vijandelijk vuur te worden geraakt: gedekt dus.

STADSWANDELING

Loop het pad verder af en kom uiteindelijk bij de woning van de militaire brugwachter die de brug over de buitengracht moest bedienen. Vervolg de vestingroute door voor de brug rechtsaf te slaan. Deze weg loopt de hele vesting tussen de binnen- en buitengracht in. Als je bovenop de wal gaat staan, kun je de buitengracht zien. Vlak naast de brugwachterswoning, vind je schuilplaats R2. Deze schuilplaats is gebouwd in 1906 en gemaakt van ongewapend beton. Het was een plek voor huisvesting van 4 a 5 soldaten, eventueel met machinegeweren.



4

5



Aan de overkant van de gracht zie je bastion Promers liggen. In de zijmuur van het bastion zie je vijf schietgaten, waarachter kanonnen opgesteld konden worden. Bovenop de zijmuur ('face' genoemd) zie je een reeks kleine schoorsteentjes. Daarachter liggen luistergangen, waar soldaten via de schoorsteentjes konden horen of een vijand de gracht probeerde over te steken. Het bastion heeft gebogen flanken en een laag gelegen verdieping waarop geschut kon worden geplaatst. Hiermee konden de gracht en de naastgelegen bastions worden bestreken.



Volg het pad verder en je ziet aan de overkant Ravelijn Promers Turfpoort. Loop door tot aan schuilplaats Y1. Tegenover schuilplaats Y1 zie je Bastion Turfpoort.

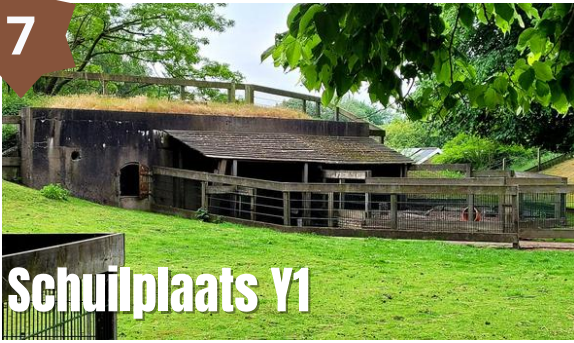
Ravelijn Promers Turfpoort is gerestaureerd en heeft aan de stadskant aarden wallen en opritten waarlangs geschut naar boven gereden kon worden. De vijand kon niet zomaar op dit Ravelijn lopen, door de stenen muur van het Ravelijn.



6

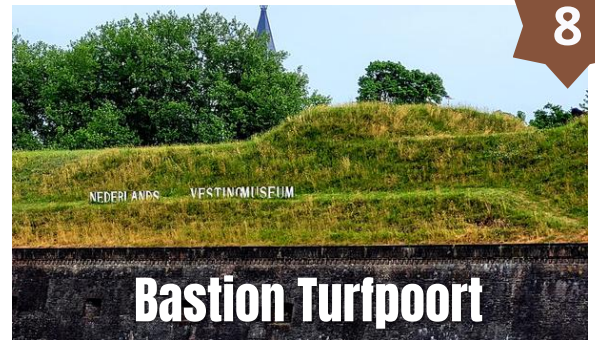
STADSWANDELING

7



Bij de kinderboerderij vind je schuilplaats Y1. De schuilplaats heeft een betonnen dak van 60 cm dik dat op stalen spoorijzers ligt. Bovenop het dak lag een laag zand of aarde van 20 cm. Het terrein voor de schuilplaats was een plek waar soldaten en materiaal zich verzamelden.

Bastion Turfpoort is een gevuld bastion, wat inhoudt dat het middenterrein is opgehoogd. De borstwering is aan de grachtzijde voorzien van een bekeldingsmuur. Evenals de andere bastions aan de landzijde van de vesting heeft dit bastion gebogen flanken die zijn teruggetrokken tot achter de schouderhoeken van het bastion. Het heeft flanken op twee niveaus, zogenaamde hoge en lage flanken.



8



Vervolg wederom het pad. Je komt langs Ravelijn Turfpoort Nieuw Molen dat je even op kunt lopen. Vervolg de route langs de Lange gedekte weg en een eindje verderop sta je tegenover Bastion Nieuw Molen.

9



Dit Ravelijn lag vroeger zonder verbinding in de gracht. Op dit Ravelijn is tijdens de restauratie de aardebedekking weggelaten om er het Monument voor de Gevallenen van de Tweede Wereldoorlog te kunnen plaatsen.

Bij het Bastion Nieuw Molen valt op dat dit het enige bastion zonder bomen is. Bij de restauratie is besloten om dit bastion terug te brengen in de staat van de 17e eeuw, terwijl bij de rest van de vesting voor het beeld uit de 19e eeuw is gekozen.



10

STADSWANDELING



Wederom volg je het pad en hierna sta je tegenover Ravelijn Nieuw Molen Oud Molen. Even verderop, na het oversteken van de Amsterdamsestraatweg sta je tegenover Bastion Oud Molen.

11



Ravelijn Nieuw Molen-Oud Molen ligt in de vestinggracht aan de noordwestkant van de vesting, voor de voormalige Amsterdamse Poort (afgebroken 1915), halverwege het rechte stuk vestingwal tussen de bastions Nieuw Molen en Oud Molen. Het ravelijn heeft een aarden borstwering langs de voor- en zijkanten. De naar de vesting gekeerde achterzijde heeft geen borstwering

Bastion Oud Molen is een van de grootste bastions van de vesting. Het ligt op de scheiding van het binnen- en buitendijkse gebied. Vanaf de punt van het bastion loopt daarom een stenen muur door de vestinggracht, de Westbeer, die aansluit op de Westzeedijk en vroeger deel uitmaakte van de zeewaterkering.



12



Na Bastion Oud Molen passeer je de Westbeer. Even verderop ligt Ravelijn Oud Molen Katten. En nog een klein stukje verder ligt Bastion Katten.

13



Tussen de weg en de punt van het bastion Oud Molen loopt een muur, de Westbeer. Een beer is een dam in de gracht en was bedoeld om het zoute water van de Zuiderzee te scheiden van het zoete binnenwater. De twee torentjes op de muur (de Monniken) en de spitse bovenkant maakten het moeilijk voor vijanden om over te steken.

STADSWANDELING

Het volgende Ravelijn Oud Molen Katten is niet gerestaureerd en niet van stenen muren voorzien. Het is een vogelparadijs geworden en elk jaar wordt er in de zomer een kinderspeelkamp gehouden: Vestingeiland.



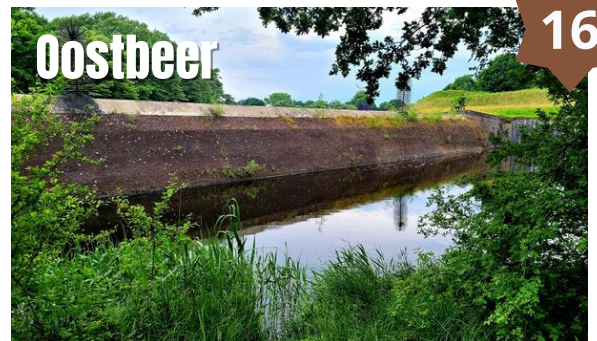
15



Bastion Katten is gebouwd met rechte muren op de flanken en geen opstelplaatsen voor geschut laag op de flank. Bovenop het bastion zie je de Kat, een hoge aarden rug waarop zwaar geschut geplaatst werd dat zo een groot bereik had.

Volg het pad en je loopt langs de Oostbeer. Er tegenover zie je Bastion Oranje. Volg het pad verder en ga bij de splitsing rechtsaf. Je komt nu weer uit bij de Utrechtse Poort. We vervolgens deze wandeling nu door het centrum van Naarden.

In de gracht ligt de Oostbeer, een soortgelijke dam als aan de westkant van de vesting. Ook deze diende om het zoete water en het zoute water te scheiden.



17



Bastion Oranje ligt aan de oostkant van de vesting tussen de bastions Katten en Oranje. Het ligt op de scheiding van het binnen- en het buitendijkse gebied. Vanaf de punt van het bastion loopt daarom een stenen muur door de vestinggracht, de Oostbeer, die aansluit op de Oostdijk en vroeger deel uitmaakte van de zeewaterkering. De ligging tegenover de Oostdijk maakte Oranje tot een belangrijk bastion. De dijk bood een aanvallende een goed begaanbare toegangsweg die zelfs bij het onder water zetten van de Waterlinie boven water zou uitsteken.

STADSWANDELING



Ga vanaf de Utrechtse Poort linksaf naar de Oostwalstraat. Ga vervolgens rechts naar het Ruijsdaelplein en ga rechts de Marktstraat in. Aan het eind van de Marktstraat ga je links naar de Turfpoortstraat. Hier vind je het Weegschaalmuseum aan je linkerhand.

In het dagelijks leven staan wij niet stil bij de herkomst van de kilo of de meter. Wat is ijken precies en wat heeft Napoleon hier mee te maken? Hoe komt het dat een kilo overal op de wereld hetzelfde is? Is op de maan een kilo nog een kilo? Met een bezoek aan het Weegschaalmuseum ontdek je het ontstaan van meten en wegen en kun je ervaren hoe maten en gewichten vroeger geijkt, gekalibreerd en gejusteerd werden. Het museum is gevestigd in een veertiende-eeuws pand met een rijke historie en is voormalig waagegebouw van de stad Naarden.



18



Loop de Turfpoortstraat uit. Als je aan het eind rechtdoor loopt, kun je een bezoek brengen aan het Nederlands Vestingmuseum.

19



Het Nederlands Vestingmuseum is gevestigd op bastion Turfpoort in Naarden, één van de zes bastions waar de vestingstad haar typerende stervorm aan ontleent. Deze erfgoedlocatie uit de 17e eeuw bevindt zich nog grotendeels in haar oorspronkelijke staat en geeft een goed inzicht hoe de vesting functioneerde als verdedigingswerk. Op het buitenterrein kun je rondlopen in een parkachtige omgeving en genieten van het fraaie uitzicht over de vestingwerken. In de kazematten zijn de exposities van het museum.



Ga vanaf het vestingmuseum links naar de Westwalstraat. Ga vervolgens direct weer rechts naar de Sint Annastraat. Loop deze helemaal uit, totdat je aan het eind bij de Grote Kerk van Naarden komt en er tegenover het Stadhuis.

STADSWANDELING

De Grote of Sint-Vituskerk is een laatgotische kruisbasiliek. Het oudste deel van de kerk is de toren. Dit is een overblijfsel van een voorloper van de huidige kerk, die tussen 1380 en 1440 werd gebouwd. De huidige kruisbasiliek met kooromgang en opvallend lage dwarsbeuken was het resultaat van een uitbreiding tussen 1455 en 1518, een periode waarin de kerk tweemaal (1468 en 1481) werd verwoest door brand.



20

21



Het Oude Stadhuis van Naarden is gebouwd in 1601 en is een prachtig voorbeeld van Hollandse Renaissancestijl. Het interieur van de benedenverdieping is nog precies zoals het was aan het begin van de 17e eeuw.

➤ Ga bij het Stadhuis linksaf naar de Markstraat. Loop deze uit naar de Oude Haven. Bij de Oude Haven kijk je uit op Het Arsenaal. Ga hier rechts naar de Oude Haven.

Het Arsenaal is een voormalig arsenaal uit 1688. In 1728 werd het Arsenaal uitgebreid met een extra verdieping en aan de noordoostzijde een nieuwe vleugel, het Klein Arsenaal. Het werd gebruikt als opslagplaats voor militair materiaal, vooral wapens en munitie.



22

STADSWANDELING



Loop over de Oude Haven en ga rechts naar de Jan Massenstraat. Als je hier de eerste straat links in loopt, sta je voor het Comenius Museum. Dit is de laatste bezienswaardigheid van deze wandeling.

23



Het Comenius Museum is gewijd aan het leven, het werk en de betekenis van de Tsjechische filosoof, theoloog en pedagoog Jan Amos Comenius (1592-1670). Het museum geeft tevens toegang tot het graf van Comenius in het naastgelegen Mausoleum, de kapel van een voormalig klooster. In het verleden was dit gebouw een weeshuis, dat werd gesticht tien de kloosters in en rond de stad werden opgeheven tijdens de reformatie.



Om terug te komen bij het startpunt, loop je verder door de Jan Massenstraat. Bij de Huizerpoortstraat ga je links en direct weer rechts naar de Pijlstraat. Loop deze helemaal uit en ga aan het eind naar rechts om weer bij de Utrechtse Poort uit te komen.



Esplora

www.esplora.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van Esplora.